

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

3 De mendacijs, quae committuntur uerbis aequiuocis, aut sermone
amphybologico.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

De Mendacijs, qua in promissionibus
committuntur.

CAPVT. II.

DVBIUM est, quo modo in promissionibus mendacium committatur? Respondetur, Quando quis promittit se facturum, vel non facturum aliquid, & non habet animum faciendi, mentitur. Item si non habeat animum se obligandi nec promittendi, mentitur. Item quando quis dicit se facturum aliquid sine animo faciendi illud, mendacium est.

Si roges, quando quis in huiusmodi promissionibus habet animum faciendi, quod promittit, & tamen postea non praestet, cum posset commodè facere, an sit mendacium? quod est querere, an sit proprie mendacium non praestare fidem, aut promissionem semel datam? Respondetur, non esse proprie, & strictè mendacium, sed fidei, vel promissionis violationem, & ita, qui fidem non seruat, dicitur infidelis, non mendax: nam mendacium proprie consistit in afirmando scienter, vel negando, quod aliter se habet. Is verò, qui frangit fidem, solum facit contra id, quod promissit, in quo est infidelis.

Sequitur primò, ex dictis, quid sit dicendum, si quis roget an sit peccatum, si quis promittat se aliquid mali facturum? nam siue habeat intentionem faciendi illud, siue non habeat, peccat, sed diuerso modo? quoniam, si non habet intentionem faciendi, mentitur in promittendo: si verò habet intentionem faciendi, peccat non quidem mentiendi, sed in male promittendo, quia promittit se facturum malum. Vnde consequenter promissio erit mala venialiter, vel mortaliter iuxta grauitatem mali, quod factum se promittit.

Secundò sequitur, quid sit dicendum de his, qui dicunt, vel promittunt se facturos aliquid, quod certò sciunt, vel vident se non posse facere, cum vel sit impossibile ex se, vel saltem cum ipsi id praestare non possint.

Tertiò colligitur, quid sit dicendum de his, qui mentiuntur, ut admittantur ad hospitalia, collegia, seminaria, Religiones, Cathedras, gradus, honores, officia publica, vel Ecclesiastica beneficia: nam cum ad singula ista ex legibus, vel statutis requirantur in admittendis personis certae quaedam qualitates, vel conditiones, aliqui fingunt se habere illas qualitates, cum tamen non habeant: tunc in his non solum est peccatum mendacij, sed etiam fraudis, & iniustitiae. Finge V. g. esse hospitale erectum, & dotatum per alendis Italis hominibus, & quidam fingit se Italem, cum reuera non sit, non solum mentitur, sed etiam contra iustitiam peccat. De restitutione verò diximus in Tractatu de restitutione, in communi. Si quaeras, Quid, si Collegium, vel Seminarium sit institutum pro admittendis his, qui nullum patrimonium habent, aut annuos redditus, an possit admitti is, qui patrimonium suum, aut redditus renuntiat, ut admittatur? Respondetur, videndum esse, an renuntiatio sit ficta, id est, ea intentione, ut iterum sibi restituatur ex obligatione bona renuntiata, ita ut donatio sit reuocabilis cum pacto de retro donando: & tunc non potest admitti, quia se ipsa patrimonium habet, aut redditus annuos; solo enim nomine caret his bonis, non re. Si verò renuntiatio facta est vere, & realiter, & irrevocabilis, sine vilo pacto de retro donando, tunc iste potest admitti, quia verè caret patrimonio, aut redditibus annuis. Nauarrus in *Manuali. cap. 18.*

num. 8. & cap. 17. nu-
m. 107.

De Mendacijs, qua committuntur verbis
aequiuocis, aut sermone amphy-
bologico.

CAPVT. III.

DVBIUM est, quando liceat uti sermone aequiuoco, & amphybologico. Respondetur ex communi sententia omnium; quando iure rogati, ad respondendum obligamur, tunc non licet nobis verba, quae dicimus, in alio sensu accipere, quam accipiat is, cui respondemus; quoniam cum ius ille habeat interrogandi, nos obligamur ad respondendum iuxta sensum, & mentem ipsius, a quo ipsi iniuriam facimus.

Secundò, quando interrogamur ab aliquo contra ius, vel propter ius, tunc licet est nobis uti sermone aequiuoco, ita ut licet possimus sermone nostrum in alio sensu accipere, quam sit is sensus, quo accipit ille, qui interrogat nos, & cum praeter ius, vel contra ius interrogemur, minime obligamur conformare mentem, & sensum nostrum cum mente, & sensu interrogantis.

Dubium secundum, An sit mendacium in sermone hominum licet possimus uti sermone ambiguo, cum loquimur? Respondetur, si reuera verba sunt ambigua, vel ex significatione ipsorum, vel ex modo, quo illa dicuntur, tunc licet sit verbis ambiguis, quoniam non mentimur, cum in sensu verò, quem verba faciunt, accipiamus: nec facimus iniuriam his, quibus cum loquimur, quoniam ipsi etiam possunt accipere verba in eodem sensu, in quo nos loquimur: quod si in alio accipiant, sibi imputent: nos enim iure nostro utimur, cum non obligamur ad loquendum in eo sensu, ad quem ipsi verba accipiunt, alium sensum habentia secundum nos.

Dubium tertium, An sit mendacium uti sermone aliquo, qui ex significatione sui vnum tantum significat, in quo nimirum sensu sermo est falsus, ex aliquo tamen mente nostra, vel animo retento, sermo sit verus. V. g. pete Titius à me, ut illi commodem librum, vel mutuem aliquas pecunias, quod charitatis officium possum ego commodè praestare, & nihilominus respondeo me non habere illum librum, vel pecunias: qui quidem sermo in se est falsus, quia reuera habeo, & possum sine incommodo commodare, vel mutuare: & licet sermo aequiuocatione careat, ego tamen animo intelligo aliquid, quod mente adijcio, nimirum non habeo, quod tibi debeam commodare, vel mutuare: & ita sermo sit verus ex eo, quod mente adijcio aliquid. Est dubium, an sit licitum hoc sermone uti in communi hominum consuetudine? De hoc dubio, tractauimus supra in secundo Praecepto Decalogi contra Quartam sententiam. Vbi breuiter duo diximus, quae in praesentia resoluimus.

Primò, quando nobis aliquid detrimenti, vel iniuriae, vel incommodi inferret, licitum est nobis hoc sermone uti, & in hoc conuenimus cum Nauarro.

Secundò, quando eoque nobis nihil detrimenti, vel incommodi inferret, sed potius charitatis officium denegamus alteri, tunc non est licitum nobis hac tergiversatione uti, quia huiusmodi tergiversatione omnia mendacia excusari possent. Item è medio tolleretur humana conuersatio, & charitas inter proximos. Item voces sunt introductae loco rerum, ergo non licet eas aliter accipere, quam sint ex sua significatione, institutae. Cum igitur voces non sint aequiuocae, debemus eas accipere in sensu, quem faciunt ex hominum institutione, ex qua significant.

Dubium quartum, An sit mendacium in sermone tropico, seu Metaphorico, aut figurato; item in recensendis fabulis, maxime ad persuadendum aliquid boni? Respondetur, in sermone tropico non esse mendacium, quia voces tropicè sumptae significant verum, & tunc non accipiuntur à nobis ad significandum proprii sensum, sed eum, quem

voce per metaphoram, vel translationem significant.

Secundò, si fabulari narremus, vt res vere gestas, tunc non est licitum nobis eas recensere etiam ad persuadendum aliquid boni, quia sunt mendacia. Si verò eas referamus, vt fabulas, tunc est licitum, quia eas assumimus ad aliquid aliud significandum, in ipsis tanquam in quibusdam typis, & signis adumbratum.

Dubium quartum, An sit mendacium rem dubiam, & incertam, tanquam veram, & certam asseuerare? Respondetur, si eam asseueremus tanquam certam, mentimur, quia quod dubium est, scienter asseueramus esse certum.

Secundò, si eam asseueremus, vt veram, non quidem mentimur, quia fieri potest, vt sit vera, sed nos ipsos exponimus periculo dicendi mendacium, quia potest esse falsum, cum sit dubium.

De Mendacijs, quæ in factis, vel signis consistunt.

CAPVT IIII.

DE his lege Nauarum in *Manuali, cap. 13. num. 8. Sa. Thom. 2. 2. question. 111. Caieta. in summa, verbo. hypocrisis.*

Notandum Primò, hypocrisis esse simulationem, quia quis fingit se esse sanctum, vel bonum, cum non sit, & hoc potest fieri dupliciter.

Primò, cum quis factis præ se fert sanctitatem, quam non habet.

Secundò, quando quis, vt bonus appareat, peccatum occultat, quod habet.

Notandum secundò, simulationem esse, quando quis vitat re, vel facto aliquo, tanquam signo ad significandum aliquid aliud, quam ipse intendit.

Dubium, quando hypocrisis sit mortale peccatum? Respondetur, ex communi omnium sententia, tunc esse, quando quis fingit sanctitatem, vel vitæ integritatem contra caritatem Dei, vel proximi, hoc est cum notabili damno proximi, inimicum, vt assequatur beneficium Ecclesiasticum, vel officium publicum, vel aliam quamcumque dignitatem honorificam: cum tamen aliqui sit indignus. Item si quis fingat vitæ bonitatem, vt impudè possit doctrinam continentem seminare, & alios seducere, Caiet. Nauar. loco citato.

Dubium secundum, An sit peccatum mortale, bonitatem vitæ fingere, vt quis elemosynas vberiores assequatur, item si quis fingat pauperem suæ egestatem, vt sibi ampliores elemosynas contingerent? Respondetur. Primo, si quis sufficientia bona habeat ad vitæ sustentationem, peccat mortaliter, si pauperem fingat, vt elemosynas extorqueat: quia huiusmodi simulatio est in re graui. Si verò quædam obligetur ad restituendas elemosynas acceptas pauperibus, vel his quibus de derunt, diximus de hoc dubio in *Tractatu, de Restitutione in communi.*

Secundò, si quis reuera indigeat elemosynis ad vitæ subsidium, non peccat mortaliter, si fingat vitæ bonitatem solum, vt elemosynas obtineat, ex quibus possit vivere: quia cum reuera sit pauper non est situs grauis, si vitæ bonitatem fingat, at verò erit peccatum mortale, si huiusmodi bonitatem simulet, aut vulnera, vel morbum, aut pauperem maiorem, quam habeat, vt assequatur maiores elemosynas, quam sint necessaræ ad commodam eius sustentationem, huiusmodi enim simulatio est, in re graui.

Dubium tertium, An aliquando liceat vt simulatione? Respondetur, aliquando licere, ob iustam causam, & rationem: nimirum in re militari: sunt enim insidie militares, quibus inuicem hostes sese solent decipere, & sunt insidie vtriusque parti belligeranti communes. Item in ludo collatores solent vt quibusdam fraudibus inter se uelutim, vt explectimus in *Tractatu, de Restitutione ex delictis, cum ageremus de ludo.*

Secundò simulatio est licita, quando nulli nocet, & plerimum prodest nobis, vel alijs: nimirum ad evitandum mortem, vel graue aliquod damnum, siue periculum famæ, honoris, vel bonorum temporalium sic enim Dauid simulauit aliquando stultitiam. 3. Reg. 21. Sic regularis, vel clericus transiens per terras Hæreticorum, simulat se secularem, mercatorem, vel militem. Item Christianus transiens per terras Turcarum, vel aliorum hostium, licet simulat occultando se Christianum, dummodo non mentiat in verbis.

Si Roges, an sit licitum vt habitu infidelium, item lingua, & sermone infidelium, vt quis effugiat aliquod imminens periculum? Hoc dubium resoluiimus in primo *Præcepto Decalogi, cum de Fide tractarem.*

Si quæras secundò, an sit licitum simulare sexum, V. g. an peccet femina si nõ vtatur habitu femineo? Respondetur.

Primò, non ita secundum rectam rationem hæc dedecere personam, vt iustus de causis aliquando non sit licita, nimirum ad fugiendum iustè ex carcere, vel ex feruitute, vel captiuitate. Item ad evitandum aliquod insidiarum periculum. Item ob grauiam relaxandi animi ob bonum aliorum citra scandalum.

Secundò, hæc iustè prohiberi solent legibus, vel statutis humanis: quia huiusmodi habitu simulato, solent homines peccata perpetrare, & damna inferre. Vnde vbiunque fuerint hæc statuta, vel leges, peccatum erit contrarium facere.

Tertio, etiam vbi non sunt huiusmodi leges, vel statuta, erit peccatum mortale eiusmodi ficto habitu vt, si sit ob finem malum, vel cum graui periculo offensionis, vel scandali aliorum.

Quarto, si quis huiusmodi simulato habitu vtatur solum ex leuitate animi, erit veniale peccatum. Siluester, verb. *Femina, num. 2. Rosella num. 1. Taberna num. 4. Armilla num. 2.*

Dubium quartum, Quid sit dicendum de iudicibus, qui vt solent simulatione aliqua, vt ea reo, vel actore, vel teste veritatem rei aliqui dubiæ exorqueant. De hoc *Contrauiuas lib. 1. Variarum resolutionum, c. 2. num. 16.*

Dubium quintum, quid sit dicendum de puella corrupta, quæ occultando sui corporis corruptionem, simulat carnis integritatem, ne se prodatur, & ne atceatur à Velo consecrationis, quo velati solent puellæ virgines? Ad hoc dubium respondimus in *sexto Præcepto Decalogi.*

Dubium sextum, quid sit dicendum de his, qui solent certis anni temporibus laruis, qui vulgò masculinæ dicuntur? Respondetur. Quotiescumque huiusmodi laruis, quis vitat ob malum finem, vel cum graui aliorum detrimento, vel periculo, peccat mortaliter.

Secundò, si quis vitat solum iocis gratia, & relaxandi animi absque alio periculo, non est peccatum: quod si fiat ex leuitate animi, erit veniale peccatum.

Dubium septimum, Quid sit dicendum, si quis sic causa, vt alius mendacium dicat, vel iuret bona fide, ita vt is, qui iurat nesciat se iurare falsum; cum tamen is, qui iurat eum ad iurandum, inuitet scienter ad iurandum falsum. Respondetur, non esse peccatum ex parte eius, qui iurat, quia ignoranter, bona fide iurat falsum: ex parte verò eius, qui scienter inuitat ad iurandum falsum, esse peccatum mortale, si falsum iuret: veniale verò, si tantum leue mendacium dicatur absque iuramento vloy, quoniam is, qui scienter inuitat ad iurandum falsum, habet pro obiecto iuramentum falsum alienius: & quantum est ex parte sua, falso iuratur ab altero. Nec refert si is, qui iurat ex ignorantia, bona fide putet non iurare se falsum, quia falsus est, si is, qui inuitat, sciat esse falsum, quod iurat. Sicut peccat mortaliter sacerdos, qui scienter plebi ignoranti exhiberet hostiam non consecratam adorandam: nam licet plebs adorando non peccet, quia bona fide putat esse consecratam, peccat tamen sacerdos, qui quantum est ex parte sua, scienter idololatricæ peccatum committitur.